Rozvod ako sociálny problém a cirkevno - právne vyhlásenie neplatnosti manželstva

Anton Fabian

Konferencia „Dialóg teológie a sociálnej práce“
Ružomberok 29.03.2006

Abstrakt
Narastajúci počet rozvodov pre rozdielnosť pováh má svoje sociálne dôsledky v kvalite života jednotlivcov, rodiny a detí. Cirkev nepozná inštitút rozvodu ale na žiadosť stránok skúma moment uzavretia manželstva a v odôvodnených prípadoch ho môže vyhlásiť za neplatné. Najčastejším dôvodom nulity je nedostatok rozoznávacieho úsudku o podstatných právach a povinnostiach v manželstve ako aj neschopnosť prijať na seba manželské záväzky pre psychické príčiny (nie ťažkosť spolužitia - kompatibilita).

Kľúčové slová
rozvod, neplatné manželstvo, rozdielnosť pováh, neschopnosť vziať na seba záväzky.

Úvod

Pri pozorovaní spoločenského života dnes, nielen na Slovensku, ale na celom svete, neunikne našej pozornosti skutočnosť nárastu rozvodovosti, krízy manželského života a z toho vyplývajúcich sociálnych dôsledkov vzhľadom na rodinu a deti. Preto sa v tejto úvahe analyzuje daný problém z pohľadu sociálnej práce a potom z pohľadu kánonického práva. Mnohokrát vykonaný obrad v kostole sa z pohľadu verejnosti považuje za platné manželstvo, no v skutočnosti môže byť defektné. Cirkev odhaľuje tento defekt v rovine psychiky človeka a pravdivým pomenovaním stavu rozvedených osôb pomáha ich kvalite života.

Prvá časť

Akceptovateľnosť rozvodu

Pred sto rokmi bol rozvod raritou. Ľudia ho odsudzovali, považovali ho za porušenie morálnych, náboženských i spoločenských zákonov. Dnes je to ináč. Zvyšuje sa tolerancia verejnosti voči rozvodom. Celospoločensky je rozvod akceptovateľný. Hoci pri oltári stále zaznieva: „Sľubujem pred všemohúcim Bohom, že ti budem verným manželom, že ťa nikdy neopustím... že ťa budem milovať a ctiť po všetky dni svojho života...“ zdá sa, že mnohí to už neberú až tak vážne. „Manželstvá sa nekončia na cintoríne, ale oveľa častejšie v súdnej sieni.“ [1] Rozvodov z roka na rok pribúda, čiže je to sociálny problém.

Štatistiky sú mnohovravné.

V minulom roku na Slovensku pripadlo na každých 100 sobášov 40 rozvodov. Krivka rozvodovosti stúpa od 60. rokov minulého storočia. Pritom ešte stále sme na tom lepšie, ako mnohí naši susedia. Vo viacerých európskych krajinách je bežné, že na 100 sobášov pripadá 45 až 65

[1] BOTHOVÁ, M: Až kým nás súd nerozdelí. In:
http://www.mia.sk/DE_TL/PaSV/DT_200008/25_08_04.htm

rozvodov Viac rozvodov ako na Slovensku je napríklad v Bielorusku, Rusku, Litve, v Českej republike, Estónsku i Moldavsku, v krajinách západnej Európy ale aj na Islande či v Rumunsku. Naopak, menej ich je v Portugalsku, republike San Marino, Bulharsku, Cypre, Poľsku, Slovinsku či Grécku. [2]

Návrh na rozvod podávajú predovšetkým ženy Minulý rok podali 69 percent všetkých návrhov Čiže rozvádzať sa chce dvojnásobne viac žien ako mužov, najčastejšie pre rozdielnosť povâh. Samozrejme, samotný návrh ešte neznamená, že manželstvo bude skutočne rozvedené. Na druhej strane však dnes už sa ľudia nemusia obávať, že na súde sa ich budú snažiť dávať dohromady za každú cenu tak, ako tomu bolo neraz v minulosti. Naopak. Zdá sa, že rozviesť sa je z roka na rok ľahšie. Stúpa totiž počet konaní, ktoré sa skutočne končia rozvodom. Kým v roku 1991 skončilo rozvodom 67,2 percenta všetkých rozvodových konaní, minulý rok to už bolo 77,6 percenta. Počet zamietnutí rozvodov teda klesá.

Najviac sa rozvádzajú páry, ktoré spolu už čo-to skúsili. Teda nie mladí, ktorí vhupli do manželstva po krátkodobej známosti a nevedia si na seba zvyknúť. Naopak. Na súde sa najčastejšie stretávajú manželia, ktorí spolu prežili cca 13 rokov. Pritom začiatkom 90. rokov bola priemerná dĺžka manželstva 10,5 roka. To však ešte neznamená, že mladé manželstvá rozvody nepostihujú.

Tak ako sa zvyšuje ľudský vek, vek vstupu do manželstva, vek prvorodičiek, pri rozvodovosti sa dá pozorovať, že sa predlžuje priemerný vek rozvádzajúcich sa mužov a rozvádzajúcich sa žien. V roku 2003 bol priemerný vek rozvádzajúcich sa žien 36,3 roka a u mužov 38,9 roka. Najviac sa rozvádzajú manželstvá s jedným dieťaťom, s rastúcim počtom detí klesá počet rozvodov, tie manželstvá sú stabilnejšie.

Príčiny rozvodov

Prečo sa ľudia najčastejšie rozvádzajú? Čo vedie dvoch ľudí, ktorí sa kedysi rozhodli spojiť svoje životy, vychovávať spoločne dieťa a žiť jeden pre druhého, k tomu, že zrazu idú každý iným smerom? Odpoveď nie je zložitá. Rozvod je vyústením, konečným riešením pretrvávajúcich problémov. [3] Samozrejme, niečo iné hovoria súdne štatistiky, ktoré sledujú príčiny rozvodov, kde tradične na prvých miestach figuruje rozdielnosť povâh. Týmto diplomatickým jazykom sú vyjadrené mnohé iné problémy, ktoré korenia v alkoholizme, žiarlivosti, nevere, v ľudských slabostiach. Druhou vecou je to, že mnohokrát rozvod môže byť spojený s ekonomickými motívmi, alebo názor, že k úspešnosti muža patrí, aby „vymenil“ svoju staršiu partnerku za partnerku mladšiu. Príčin je teda veľmi veľa. Rozvod je vysoko individuálny, takže generalizovať by bolo neodborné.[4]

---

[2] Porov. BOTHOVÁ, M: Až kým nás súd nerozdelí, s. 2.
Porov. tiež PISCOVÁ, M: Prečo sa ľudia rozvádzajú ? Sociologický ústav SAV. In: http://www.slovakradio.sk/inetportal/index.php?page=showSprava&refPage=r-zine&id=20966&lang=1, 8.6.2005

[3] Isteže, stojí za zamyslenie, či je to naozaj riešenie, alebo skôr únik od riešenia vzniknutého problému. Porov. KOŠČ, S.: Spoločenské posolstvo encyklík Jána Pavla II., Ružomberok : PF KU, 2006, ISBN 80-8084-067-9, s. 117.

[4] Výstižné pomenovanie manželskej krízy a následne rozvodu prináša BORČIN, J. - DZURILLOVÁ, K: Rozvody po slovensky: najväčšia obeť dieťa. In: Národná obroda, 16.7.2001, str. 5.
PRVÁ MANŽELSKÁ VÝVOJOVÁ KRÍZA
- objavuje sa medzi 3. až 7. rokom manželstva a trvá asi rok
- spôsobuje ju náhrada mileneckého vzťahu trvalým spolužitím, ktoré prináša potrebu spoločného rozhodovania
- klesá frekvencia intímneho styku
- nastáva úbytok romantiky a nastupujú stereotypy
- prichádza k porovnávaniu partnera pred manželstvom a teraz
DRUHÁ MANŽELSKÁ VÝVOJOVÁ KRÍZA

Katolíci po rozvode

Rozvody neobchádzajú ani kresťanov - katolíkov. Na Slovensku je šesť rímsko - katolíckych diecéz a dve grécko -katolícke. V jednej z nich, napr. na košickom arcibiskupskom úrade bolo v roku 2005 spolu 104 vyhlásení neplatnosti manželstva (zatiaľ čo v roku 1990 bolo 5 nulít). To znamená, že dianie v spoločnosti vplýva aj na činnosť Cirkvi. Ak na Slovensku ročne sa uzatvára asi 30.000 sobášov a z toho je asi 10.000 rozvodov, tak potom asi 1.000 prípadov rozvedených žiada aj príslušné diecézne súdy o vyhlásenie neplatnosti manželstva.
Zoči-voči rozvodom nachádzame v Cirkvi dve zmysluplné aktivity: a) prevenciu - teda úsilie o kvalitnú výchovu k rodičovstvu, predmanželskú prípravu i manželské formovanie; b) starostlivosť o tých, čo už, žiaľ, rozvodom prešli. Sem treba zaradiť aj cirkevno-právne vyhlásenie manželskej nulity.

Postoj cirkvi k rozvedeným

Apoštolská exhortácia Familiaris consortio bráni nerozlučnosť manželstva a odmieta druhý manželský zväzok po rozvode, avšak neodvrhuje tých, ktorým sa manželstvo rozpadlo, ba ani tých, čo žijú v druhom, neplatnom zväzku. Naopak, Cirkev si dáva za povinnosť primerane sa o nich starať. [5]
Pápež túto starostlivosť sformuloval do ôsmich bodov. Hovorí, že

1. rozvedeným treba pomáhať
2. netreba ich vylučovať z Cirkvi (hoci sú vylúčení zo spovede a prijímania)
3. môžu počúvať Božie slovo
4. zúčastňovať sa na svätej omši
5. vytrvalo sa modliť
6. konať skutky lásky
7. napomáhať spravodlivosť v miestnom cirkevnom spoločenstve
8. deti vychovávať po kresťansky. [6]

Zmena postavenia v spoločnosti

Zmenou spoločenskej pozície sa rozvedený dostáva do sociálnej neistoty. Cíti sa byť iný ako jeho veriaci priatelia, trpí osamelosťou, závidí úplným rodinám. U tých, čo sa poznali s jeho predošlým partnerom, sa stretáva s rozpakmi, lebo nevedia, ako sa v novej situácii k obom zachovať, a ak je v hre ešte ktosi tretí, zmätenosť v správaní narastá.
Osamotenosť rozvedeného zase vnímajú manželské páry ako potenciálne ohrozujúceho ich vzťah, ako niekoho bez partnera, kto sa ešte nerozhodol žiť bez svojho protipólu a nie je na to

---

- objavuje sa po 17 až 25 rokoch manželstva
- je menej hlboká ako prvá kríza a trvať môže jeden i viac rokov
- prejaví sa okolo 40. roku veku, keď sa u ľudí zvyšuje citlivosť a obavy (strata krásy, nespokojnosť so spoločenským postavením)
- odchodom detí z domova vzniká pocit osamelostí
- muži starnú pomalšie ako ženy, vzniká problém s neverou, muž si hľadá mladšiu a krajšiu partnerku

TRETIA MANŽELSKÁ VÝVOJOVÁ KRÍZA

- udeje sa v 50. až 60. rokoch manželstva
- odchodom do dôchodku vzniká pocit nepotrebnosti
- hormonálne zmeny, prichádza staroba
- nastáva citlivé obdobie, napätie, nervozita a ich prenášanie na partnera

[5] Porov. JÁN PAVOL II. : *Familiaris consortio.* Apoštolská exhortácia, 1981. Trnava : SSV, 1993, čl. 83, 84.
[6] Porov. JÁN PAVOL II. : *Familiaris consortio,* čl. 84.

ani pripravený. Ako píše Sedláková: „Kríza je nebezpečím i príležitosťou. Ak sa ocitneme v kríze mení sa náš regulačný vzorec (pozitívne alebo negatívne). Kríza nesie možnosť zásadnej zmeny.“ [7]

Rozvod a deti

Veľmi dramatické sú účinky rozvodu na deti. Ide najmä o psychologický moment.
Rozvedení partneri vydierajú a manipulujú s dieťaťom v spore: u koho dieťa ostane.
- dostávajú dieťa do rozpakov negatívnym ovplyvňovaním dieťaťa voči druhému partnerovi
- deti rozvedených rodičov mávajú poruchy emocionality, a psychiky, nejasnosti v mužských a ženských rolách
- dieťa stráca identifikačný vzor (otca či matku), stáva sa agresívnejším.
- deti z rozvedených rodín chápu medziľudské vzťahy ako nestabilné

Rozvod neznamená úspech

Hoci v manželstve trpiacom už roky nezhodami sa rozvod aspoň z jednej strany očakáva ako úľava, výsledok nebýva taký skvelý. Prináša totiž so sebou množstvo praktických starostí: s delením majetku, s prisúdením detí, finančnými problémami toho, kto ostane s deťmi sám, a predovšetkým z narušenia spoločenských vzťahov. V každom prípade rozvod nemožno považovať za nijaký úspech. [8] Rozpadá sa niečo, čo malo vydržať, zlyhali vlastné schopnosti, pominula sa príťažlivosť, zlyhalo umenie vybrať si pred rokmi toho vhodného partnera. Na tento neúspech reagujú rozvedení rozlične: očividným predvádzaním nového partnera, chválou nadobudnutej samostatnosti, súťažením o úspech u detí alebo úporným úsilím o vlastné presadenie sa. [9]

Druhá časť

Kánon 1095 CIC 1983

Tí, ktorí sú po rozvode, sa niekedy obracajú aj na cirkevnú vrchnosť s úmyslom vyhlásiť prvé manželstvo za neplatné a tak legalizovať nový zväzok. V takomto prípade diecézny súdny vikár posúdi oprávnenosť žiadosti, kompetenciu súdu a začne proces, ktorého cieľom je dopátrať sa pravdy o situácii a okolnostiach pri uzatváraní prvého manželstva. Prax cirkevných tribunálov ukazuje, že najčastejšie sa vyhlasuje manželstvo za neplatné na základe kánonu 1095, CIC 1983. Tam sa hovorí: „ Uzavrieť manželstvo sú neschopní tí, 1. ktorým chýba dostatočné užívanie rozumu; 2. ktorí majú vážny nedostatok rozoznávacieho úsudku, týkajúceho sa podstatných manželských práv a povinností, ktoré treba navzájom odovzdávať a prijímať; 3. ktorí z dôvodov psychickej povahy nedokážu vziať na seba podstatné záväzky manželstva.“

Na prvý pohľad sa zdá, že civilný rozvod a cirkevné vyhlásenie neplatnosti manželstva je to isté, lebo výsledkom je človek slobodný od predchádzajúcej zmluvy, čiže sa mu umožní zno-

[7] SEDLÁKOVÁ, M.: Právne aspekty sociálnej pomoci ľuďom v hraničných situáciách. In: *Komplexná starostlivosť o človeka v hraničných situáciách.* Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou. Prešov : Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce bl. P.P. Gojdiča, 2006, s. 189. ISBN 80-969449-1-6.
[8] Porov. SEDLÁKOVÁ, M.: Sociálne aspekty Božieho slova v Starom zákone. In: *Žiť Božie slovo vo svetle evanjelia.* Zborník z medzinárodného ekumenického sympózia. Košice : Seminár Karola Boromejského, 2005, s. 80. ISBN 80-89138-32-2.
[9] Porov. OPATRNÝ, A.: Žena v Církvi a ve spoločnosti. In: *Katolícke noviny* 2002, č. 21, 26. mája 2002.

vu oženiť alebo vydať. Ale pri hlbšom skúmaní sa dajú zistiť podstatné rozdiely týchto dvoch právnych aktov.

Schopnosť vo vzťahu k manželstvu

Predpis kánona 1095 hovorí o schopnosti snúbencov uzavrieť manželstvo. Na to nestačí len všeobecne právna schopnosť (vychádzajúca napr. z krstu.)[10] Pre platnosť zmluvy - a o to viac sviatosti - sa vyžaduje schopnosť konať vo vzťahu k manželstvu. Táto schopnosť znamená: nebyť viazaný zneplatňujúcou prekážkou, ktorá zneschopňuje pokrsteného človeka (kánon 1073 CIC 1983) uplatniť právo na manželstvo (kánon 1058 CIC 1983). Okrem toho zahŕňa prirodzenú schopnosť - psychickú alebo konsensuálnu (kánon 1095 CIC 1983) - ktorá vychádza z prirodzeného základu ľudskej osoby (psychického alebo psychicko – organického), v stupni zodpovedajúcom podstatným záväzkom manželskej únie. [11]

Práva a povinnosti

Podstatné práva a záväzky nie sú v CIC 1983 pomenované expresis verbis, ale kánonisti sa zhodujú v tom, že je potrebné ich hľadať v určených štyroch dobrách manželstva, určených v CIC 1983 a to: dobro potomstva, dobro manželov, dobro jednoty a dobro sviatosti (nerozlučiteľnosť),[12] inak povedané, podstatné manželské záväzky vychádzajú z podstatných vlastností a cieľov manželstva (spoločenstvo v láske; deti; jednota; nerozlučiteľnosť). Cirkevné súdy musia teda často po civilnom rozvode a po podaní žiadosti o vyhlásenie neplatnosti manželstva skúmať schopnosť manželskej stránky smerom vytvoreniu životného spoločenstva, schopnosť prijať a vychovať deti, schopnosť zvoliť si jedného partnera a schopnosť chcieť nerozlučiteľný zväzok.

Rozdielnosť pováh

Na občianskych súdoch zisťujeme, že najčastejšou príčinou rozvodu je rozdielnosť pováh, to znamená neschopnosť vytvoriť celoživotné spoločenstvo v láske čiže založiť si domov. Hovorí sa tomu nekompatibilnosť manželskej dvojice. Lenže manželské šťastie - ako potvrdzujú mnohé sentencie Rímskej Roty a samotná psychológia - nepozostáva v nezakusovaní ťažkostí, ale v schopnosti prekonávať ich. Z nekompatibilnosti charakterov manželov, ktorá časom vychádza na povrch, sa nemôže vyvodzovať ich neschopnosť uzavrieť interpersonálny vzťah. Koniec koncov istá dialektika je súčasťou prirodzenosti. Ona vedie k integrácii, tak v prípadoch symetrického vzťahu ako aj nesymetrického.
Téma nekompatibilnosti bola námetom mnohých odborných článkov v 70- tych rokoch minulého storočia, kedy sa najsilnejšie prejavoval mylný názor, že manželstvo, ktoré zlyhalo z akejkoľvek príčiny, alebo bolo frustrované, alebo priamo nedosiahlo šťastnú a dokonalú realizáciu, sa rovná neplatnému manželstvu. V anglosaskom prostredí bol sklon identifikovať tieto účinky s relatívnou psychickou neschopnosťou alebo priamo s poruchou osobnosti.[13]

Nekompatibilita je ťažkosť

[10] Pozri kan. 96, CIC 1983.
[11] STANKIEWICZ.: L´incapacità di assumere, e adempire gli obblighi coniugali essenziali. In: *L´incapacità di assumere gli oneri essenziali del matrimonio*. Roma 1998, s. 55
[12] GÓRALSKI: Kanoniczna zgoda małżeńska (kanony: 1095-1107), Gdańsk 1991, s. 45.
[13] Porovnaj ARELLA-REINHART: Essential Incompatibility as Grounds for Nulity of Marriage. In: *The Catholic Lawyer* 1970, s. 173-187.

Dva termíny: nekompatibilita a neschopnosť zobrať na seba záväzky vyplývajúce z manželstva - sú v svojej prirodzenosti úplne odlišné. Jedna vec je nekompatibilita, čiže ťažkosť stretnutia a integrácia s partnerom. Druhá vec je osobná neschopnosť psychickej povahy, zakorenená v subjekte. Sú osoby, ktoré - keď ich berieme individuálne - majú stabilný a normálny charakter, ale ak sú vložené do spolužitia, môžu sa objaviť ťažkosti a disharmónia.[14] Nekompatibilita nemôže byť vnímaná ako osobná neschopnosť, a teda považovaná za dostatočnú matériu na požadovanie nulity. Keby to bolo tak, každé manželstvo by malo svoje dôvody na rozpustenie. Preto je dôležité rozlišovať v súčasnej psychológii medzi psychickou neschopnosťou a dočasnou nekompatibilnosťou.

Úsudok o kompatibilnosti

Cirkev, ako bolo povedané, nepozná inštitút rozvodu, existuje však vyhlásenie nulity na základe neschopnosti vziať na seba manželské povinnosti. Úvaha, čisto „duálneho" a teda „relatívneho" typu manželstva neoslobodzuje nikoho od individuálneho hodnotenia. Založiť všetko na úsudku o kompatibilnosti medzi dvoma subjektami, už samo o sebe je ťažká úloha. No chcieť riešiť problém silou rozvodu - ku ktorému nikdy nedochádza bez dôvodu, skutočného alebo predpokladaného- by znamenalo vyprázdniť samotnú prirodzenosť zväzku.

Neschopnosť z pohľadu pápeža

Pri tejto úvahe sa môžeme oprieť o náuku pápeža, teologické princípy a kresťanskú antropológiu.[15] Konkrétne o integrálnu víziu človeka, ktorá zahŕňa aj aspekt prirodzený aj nadprirodzený.[16] Treba tu zobrať do úvahy dva príhovory pápeža k Rímskej Róte: 25.2.1987 [17] a 25.1.1988 [18], v ktorých poukázal na všeobecné kritéria hodnotenia neschopnosti. V prvej tvrdí, že iba neschopnosť a nie ťažkosť robí manželstvo neplatným, pričom podčiarkol, že skutočná anomália spôsobuje neschopnosť osoby uzavrieť manželstvo.[19] V druhom príhovore dodal, že len ťažké formy patológie môžu spôsobiť neplatnosť manželstva.

Príčina, ktorá stanovuje patologický stav

Čo sa týka prameňa neschopnpsti (incapacitas), je potrebné uviesť, že príčina psychickej povahy, ktorá spôsobuje neschopnosť, musí vyústiť do patologického stavu, ktorý je možné zdiagnostikovať. Čiže dotyčný človek nemá schopnosť – vzhľadom na psychické podmienky – naplniť podstatné záväzky manželstva, ktoré vedome, slobodne a správne hodnotí a chce uskutočniť. Tieto podmienky, ktoré sa spájajú s psychickými anomáliami nie sú sami zo seba príčinou neplatnosti manželstva, ale sú prameňom neschopnosti dať manželský súhlas.[20]

---

[14] coram EGAN 9 decembra 1982, RRDec., LXXIV, 612.
[15] Pozri JOANNES PAULUS II.: Allocutio ad Romanae Rotae praelatos auditores - 27.1.1997. In: *AAS* 89, 1997, s. 487.
[16] Pozri JOANNES PAULUS II.: Allocutio ad Romanae Rotae Auditeres cum officialibus et advocatis coram admissos, anno forensi ineunte - 25.1.1988. In: *AAS 80*, 1988, s. 1181.
[17] Pozri JOANNES PAULUS II.: Allocutio ad Rotae Romanae auditores coram admissos - 5. 2. 1987. In: *AAS 79*, 1987, s. 1453 – 1459.
[18] Pozri JOANNES PAULUS II.: Allocutio ad Romanae Rotae Auditeres cum officialibus et advocatis coram admissos, anno forensi ineunte - 25.01.1988. In: *AAS 80*, 1988, s. 1178 – 1185.
[19] Pozri JOANNES PAULUS II.: Allocutio ad Rotae Romanae auditores coram admissos - 5. 02. 1987. AAS 79: 1987 s. 1457
[20] GÓRALSKI, W.:Niezdolność do podjęncia istotnych obowiązków małżeńskich. In: GÓRALSKI, W. – SZTYHMILER, R.: *Przymierze małżeńkie,* Lublin, 1993, s. 40-41; Porov Dec. c. PALESTRO z 6. 6. 1990, *Il Diritto Ecclesiastico,* 101, 1990 č. 3, s. 218.

Keď sa defekt v osobe prejaví ako ťažký a hlboko zakorenený, je v stave urobiť človeka neschopným prijať podstatné manželské záväzky. Ak je tento defekt vo vôli a rozhodovaní, to oslabuje motivačnú oblasť človeka a oblasť aktivity (ad intra et ad extra). Tým je ohrozený manželský vzťah v jeho završujúcom fyzickom aspekte (apatia).[21]

Formy neschopnosti

Neschopnosť zobrať na seba podstatné manželské záväzky sa musí vyznačovať určitými vlastnosťami, typickými znakmi. Všeobecne sa za také považujú: trvalosť, absolútnosť, predchádzajúcosť a ťažkosť. V súčasnej judikatúre panuje presvedčenie, že ani trvalosť, ani ťažkosť, ani predchádzajúcosť nie je nutná k neplatnosti manželstva, stačí existencia psychickej príčiny v momente dávania manželského súhlasu.[22]

Nemo potest ad impossibile obligari

Keď teda niekto vôbec nie je schopný na základe určitých okolností k uskutočneniu manželstva, keď nemôže naplniť prichádzajúce povinnosti v manželskom živote, a keď táto neschopnosť existuje práve v čase uzatvárania manželstva, potom je neschopný v okamihu odovzdania súhlasu prijať obojstranné darovanie sa vzniknutých požiadaviek: On môže síce rozumom pochopiť, čo znamená vstup do manželstva, (netrpí nedostatkom používania rozumu) môže tiež chápať význam požiadaviek v manželstve a zvoliť si kvalifikované a uvážené rozhodnutie v prospech manželstva (čo ho líši od osoby s nedostatočným rozumovým rozoznávaním), ale ak nemôže naplniť obsah manželského súhlasu, nemôže ho prijať. To zodpovedá právnemu pravidlu „Nemo potest ad impossibile obligari“.[23]

Neschopnosť vziať na seba

Neschopnosť zobrať na seba podstatné manželské záväzky sa opiera o vôľový element, ktorý dáva impulz k naplneniu týchto záväzkov. Vôľový element môže zostať neuskutočnený, ak následkom psychickej anomálie realizácia určitého záväzku prevyšuje psychické možnosti kontrahenta. Vtedy sa realizácia manželstva stáva nemožnou v psychickom aspekte, nielen v aspekte morálnom, čo je vlastne ťažkosť. Tento vôľový element skutočnej nemožnosti naplnenia predmetu manželského súhlasu, čiže podstatných záväzkov manželstva, treba považovať za neschopnosť zobrať na seba podstatné záväzky manželstva.[24]

Neschopnosť z pohľadu psychológie

---

[21] coram RAGNI 15 januára 1985, RRDec., LXXVII 32 n.5.

[22] Pozri Dec. c. STANKIEWICZ z 21.06.1990, RRD 82: 1990, s. 527; dec. c. POMPEDDA z 19.10.1990, RRD 82: 1990, s. 688-689; dec. c. POMPEDDA z 15.07.1994, RRD 86: 1994, s. 396; dec. c. BOCCAFOLA z 19.10.1995, RRD 87: 1995, s. 569; Viac na túto tému pozri STANKIEWICZ, A.: La capacità richiesta per la validità del consenso e la sua mancanza. In: *Mattrimonio*. El matrimonio y su expresión canonica ante el III milenio. S Congreso international de derecho canonico. Red. P. VILADRICH, Pamplona 2000, s. 849. PAVANELLO, P.: Il requisito della perpetuitá nell´incapacitá di assumere le obbligazioni essenziali del matrimonio (can. 1095, 3), Roma 1994, s. 125; POMPEDDA, Studi di diritto matrimoniale canonico, Milano 1995, s. 98

[23] Porov. FELLHAUER, D. E.: Incapacity 1029; MENDONCA, A.: Incapacity 295; POMPEDDA, M. F.: Maturita 393; ders., Canone 549; BERSINI, F.: Diritto 83.

[24] STANKIEWICZ. L´incapacità di assumere e adempire gli obblighi coniugali essenziali. In: *L´incapacià di assumere gli oneri essenziali del matrimonio*. Città del Vaticano 1998 s. 67.

Zároveň v rámci psychologického pohľadu, ktorý možno využiť aj právnicky, treba poukázať na rozdiel medzi schopnosťou výberu a vôľou realizovať vybrané a plánované riešenie. Tak je možné: byť si vedomý aktu, možno ho aj chcieť, ale na základe toho nie je vždy aj schopnosť vziať na seba zodpovednosť.[25]

ZÁVER

Zámerom našej úvahy bolo poukázať na súčasný spoločenský jav rozvodovosti, ktorý sa premieta aj do cirkevnej praxe. Súčasné manželstvá sa mnohokrát uzatvárajú z nerozvážnosti, ľahkovážne. Vyplýva z toho vzájomné nepoznanie manželov, láska bez obetavosti, ktorá pri následných skúškach, či krízach života troskotá. Preto Cirkev starostlivo sleduje, či takto uzatvorené manželstvá majú sviatostný charakter platného manželstva. Cestou Cirkvi je človek, preto jeho kvalita života je výzvou aj pre diecézne tribunály, ktoré pomáhajú hľadať pravdu o manželstve.

Kontakt
Fabian Anton, Prof. ThDr. JCDr. PhD
fabian.anton@rimkat.sk
riaditeľ Ústavu sociálnych vied na Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku
prodekan Pedagogickej fakulty

[25] STANKIEWICZ. A.: L´incapacità di assumere e adempire gli obblighi coniugali essenziali. In: *L´incapaciàt di assumere gli oneri essenziali del matrimonio.* Città del Vaticano, 1998, s. 66.